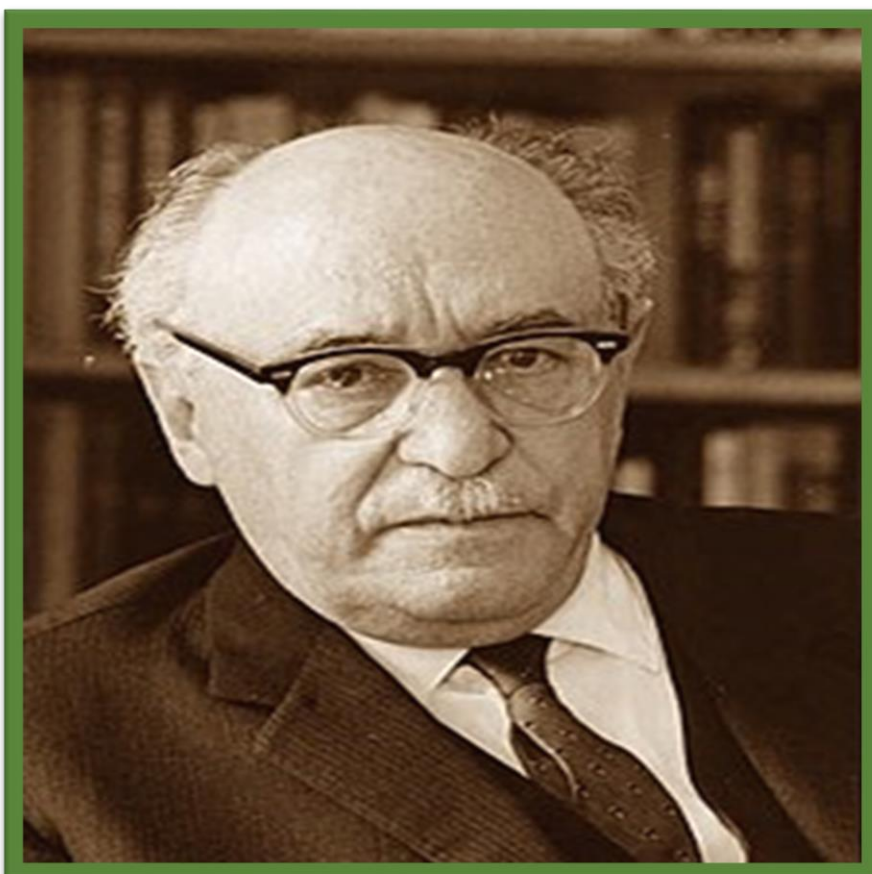

זלמן שז"ר – נשיאה השלישי של מדינת ישראל

מחוז צפון

כתיבה: ענתר הנו

עיבוד ועריכה: זיוה בן ברוך, חדווה בן סיני ורונית בין

עריכה לשונית: אפרת חבה

"אני רואה בביצוע חוק חינוך חובה שירות גדול לשילובם התרבותי של מאות אלפי ילדים שמגיעים לארץ עם זרם העולים. עם זאת אני משוכנע שאין להגביל מילוי משימה אדירה זו ללימודים בבית הספר. אני רואה צורך דחוף בארגון שירותים חינוכיים בבתי הספר לטיפול בילד ובהתפתחותו הגופנית והתרבותית." (מתוך: "זלמן שזר הנשיא השלישי- מבחר תעודות מפרקי חייו" פרק 8, עמ' 361).

רעיון מרכזי

זלמן שז"ר, נשיאה השלישי של מדינת ישראל, היה סופר, משורר, היסטוריון, מראשי הציונות, חבר כנסת ושר החינוך והתרבות בממשלת ישראל הראשונה. בשנת 1911, ביקר שז"ר לראשונה בארץ ישראל ושהה בה חודשים מספר. באותו ביקור, הגיע לחוות כנרת שלשפת הכנרת, ושם פגש לראשונה את רחל המשוררת: "והנה נפתח השער, ומהחצר יצאה עדת אווזים לבנים רועשת וגועשת... מאחורי העדר רועה תימורה, צחורת שמלה וכחולת עין, קלה כאיילה ויפה ככנרת" מתוך: "[אורה הזרוע](#)", דברים שכתב שז"ר במלאת 15 שנה למותה של רחל, "דבר" 1946).

לפני כתיבת מגילת העצמאות, אמר שז"ר: "לימיננו הצדק. אתנו מאוויי כל הדורות באומה. אתנו מצפון העולם. אתנו צוואת מיליוני קדושינו-מעונינו ואתנו רצון חיים האיתן של מיליוני שרידינו. עלינו קדושת הגבורה של לוחמינו-מגינינו, ואל אלוהי ישראל לנו לעזר" (מתוך: "זלמן שזר הנשיא השלישי מבחר תעודות מפרקי חייו", פרק שביעי, עמ' 312).

שז"ר, שר החינוך הראשון של מדינת ישראל היה ללא ספק איש רוח, איש המילה הכתובה ובעל חזון. בסיום זה ננסה להתוודע קמעא אל חזונו ופעילותו של זלמן שז"ר.

תיאור המסלול

המסלול מתחיל בביקור **בחצר כנרת (1)** הביקור כולל סיור בחצר וצפייה בסרט על המשוררת רחל. משם ניסע **לבית קברות כנרת (2)** לסיור עצמי ונתכנס בסמוך **לקברה של רחל המשוררת (3)**, נרחיב את הידיעה אודות נשיאה השלישי של ישראל, זלמן שז"ר, ונספר על ההיכרות בין השניים. בתום הסיור בבית הקברות ניסע **ליער לביא (4)** לסיכום היום.

פרטי מסלול

חבל ארץ: גליל תחתון
מזרחי – בקע

אורך המסלול: 4 שעות
פעילות

נקודת התחלה: חצר
כנרת

נקודת סיום: יער לביא

עונה מומלצת: כל
השנה

מגבלות: אין

דגשי בטיחות: נדרש
תיאום ביטחוני

דרגת קושי: מיועד
לכולם

נגישות: נגיש

ציוד נדרש: יש
להצטייד במים, בכובע
בנעלי הליכה ובמזון

אתרים בתשלום:

מוזיאון חצר כנרת

04-6709117

תיאור האתרים במסלול

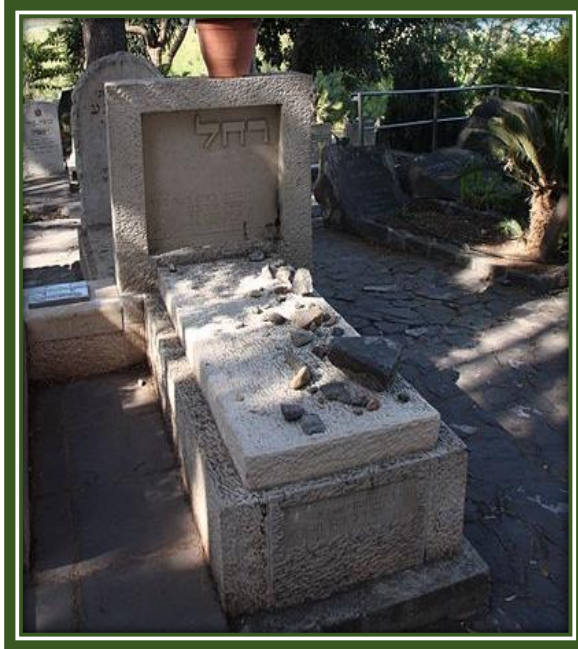
חצר כנרת (1) חצר כנרת הוקמה בשנת 1908 כחוות הכשרה לצעירים שביקשו ללמוד את העבודה החקלאית בארץ ישראל. צעירים חדורי אידיאלים שהאמינו ביכולתם להקים חברה חקלאית שתייצג את המתיישב היהודי החדש. בחצר הקטנה נולד רעיון "הקבוצה" המבוססת על חיי שיתוף ושוויון בקומונה חקלאית יצרנית. לאחר שעמדה נטושה במשך עשרות שנים, חזרה החצר לפעול ביוזמתן של המועצה לשימור אתרים, המועצה האזורית עמק הירדן והעמותה לשחזור חצר כנרת. האתר מספר את סיפורם של אישים מרכזיים בתולדות היישוב בארץ שפעלו במקום בימי העלייה השנייה: א.ד. גורדון, רחל המשוררת, האגרונומית חנה מייזל, ברל כצנלסון, זלמן שז"ר ועוד. במקום פועל מרכז מבקרים והדרכה למורשת העלייה השנייה וההתיישבות בעמק הירדן. הסיור באתר כולל את מבני החצר, חדר האוכל, האסם, חוות העלמות, החאן וסרטון על רחל המשוררת.

חצר כנרת צילום: ד"ר אבישי טייכר מתוך: אתר פיקוויקי

[בית הקברות כנרת \(2\)](#) בית העלמין נמצא בחלקו הצפוני של תל בית ירח. השטח מלכתחילה יועד להקמת "עיר גנים", שכונת וילות בהשראתה של העיר המפותחת על שפת הכנרת שתאר הרצל בספרו "אלטנוילנד". יוזם הרעיון היה ארתור רופין, מנהל משרד הארצישראלי. רופין שיווק את היוזמה הזו בקרב יהודים באירופה, ללא הצלחה.

בית העלמין הוקם בשנת 1911 שימש את המושבה כנרת, קבוצת כנרת, אנשי ההסתדרות ואנשי תנועת העבודה. בית העלמין הוקם במקרה לאחר שאחד מפועלי בית המוטור, מנחם מנדל שמואלביץ נרצח, והתקבלה ההחלטה לקבור אותו במקום שיועד לשכונת וילות. מקבורה זו הפך המקום לבית עלמין. באתר פינה מיוחדת שהוקדשה לתימני כנרת ולשמואל יבנאלי, כמו כן מצבות של אנשי השומר הקבורים בכפר גלעדי. כמו כן טמונים בבית הקברות של כנרת אישים וביניהם: רחל המשוררת, ברל כצנלסון, שאול אביגור, משה הס ועוד...

מאלבום משפחת בן עמרם מתוך: אתר פיקיוויקי

קבר רחל המשוררת (3) רחל בלובשטיין סלע עלתה ארצה בשנת 1909 והתיישבה במושבה רחובות. בשנת 1911 הגיעה לחוות העלמות שבחצר כנרת. בחווה למדה חקלאות אצל חנה מייזל. לאחר שנתיים נסעה לצרפת על מנת להשלים את לימודי החקלאות. במהלך מלחמת העולם הראשונה הגיעה לרוסיה ומשם חזרה לארץ, לקבוצת דגניה, בתום מלחמת העולם הראשונה. זמן קצר אחר כך התגלה כי חלתה במחלת השחפת, ורחל נאלצת לעזוב את דגניה. והיא עוברת לעיר תל אביב, שם נפטרה בבידודותה בשנת 1931. לבקשתה נטמנה רחל בבית העלמין כנרת לצד חבריה.

יער לביא (4) יער לביא נמצא ממזרח למחלף גולני. ביער חניון מרכזי לבילוי בחיק הטבע ועוד שני חניונים אינטימיים יותר. בנוסף למשרדי הקק"ל, משתלה ומרכז נטיעות, בלב היער מפעילה קק"ל מרכז שדה לבני נוער. מרכז שדה חינוכי שבו מתקיימת פעילות חינוכית של קק"ל לבני נוער מהארץ ומחול"ל.

יער לביא משתרע על פני כ-3,000 דונם. נטיעת היער החלה בשנות ה-50 וה-60 של המאה ה-20. ביער ניטעו אז עצי מחט, בעיקר אורן ירושלים, ברוש מצוי ואורן ברוטיה. במקומות הנמוכים יותר, בשולי הגבעות, ניטעו גם איקליפטוסים. יערני קק"ל הותירו חלקות של עצי זית ומשוכות צבר שנותרו מהכפר הערבי לוביא. במשך השנים הזדקנו העצים ונאלצו להתמודד עם מזיקים שונים שפקדו אותם. בשנים 2013-2017 ערכה קק"ל נטיעות לחידוש החלקות שנפגעו. רוב העצים שניטעו הם מיני בר המאפיינים את החורש היס-תיכוני ובהם אלון התבור, אלה אטלנטית, חרוב מצוי, כליל החורש ושיזף מצוי.

בתחום היער נותר בית הקברות של הכפר הערבי לוביא ובו מבנה אבן מקורה בכיפה. על פי המסורת הדרוזית נקברו במקום אבו אל-דרע גיושן ואבו אל-לקא ת'אבת, שניים ממפיצי הדת הדרוזית במאה ה-11. בית הקברות מגודר.

מקום הפעילות	נושא הפעילות	תיאור הפעילות	הערות	זמן	ציוד
חצר כנרת	סיפור חצר כנרת	סיור בחצר וצפייה בסרט על רחל המשוררת בתום הביקור תקבל כל קבוצת תלמידים דף משימה	יש לתאם את זמן הכניסה לסרט.	60 דק'	נעלי הליכה מים כובע נספח 1
בית הקברות כנרת	היכרות עם חלק מהטמונים בבית העלמין	מי קבור כאן? א. התלמידים יעברו בין המצבות הרבות וינסו לזהות שמות המוכרים להם מההיסטוריה הארץ ישראלית. ב. התלמידים יקראו את סיבת הפטירה המונצחת על גבי המצבה וינסו לזהות סיבות פטירה לא טבעיות.	סיור עצמי בבית הקברות	25 דק'	כלי כתיבה+ דפי עבודה נספח 2
קבר רחל המשוררת	זלמן שז"ר ורחל	בסמוך לקבר נקריא את הדברים שכתב על רחל, (נספח 2), וננסה להבין כיצד התרשם שז"ר מרחל בפעם הראשונה שנפגשו? נקריא את שני השירים בנספח 3, מה אנו יכולים ללמוד על מערכת היחסים בין השניים?		60 דק'	נספח 3-דברים שכתב שז"ר במלאת 15 שנה לפטירת רחל. השיר "גן נעול" ושיר שכתב שז"ר לרחל- נספח 4
יער לביא	זלמן שז"ר	סיכום קורות חייו של זלמן שז"ר: חלקו לתלמידים דף מידע ובסופו יהיה עליהם להשלים את המילים החסרות. בנוסף עליהם להסתכל על תמונת השטר עליו מופיע דיוקנו של שז"ר ולענות על השאלה.		45 דק'	דף מידע+משפטים להשלמה+תמונת שטר- נספח 5
הפגה		הפסקה וארוחת צהריים ביער לביא		30 דק'	
סיכום	מעגל של"ח בנושא מנהיגות על פי זלמן שז"ר	מקריאים את נאומו של הנשיא זלמן שז"ר לרגל חג הקורבן. ניתן ללמוד על עמדותיו של שז"ר מתוך הטקסט? לאורך היום שמענו על זלמן שז"ר בימים שלפני קום המדינה, כשר החינוך הראשון של מדינת ישראל וכנשיאה השלישי. אילו קווים לדמותו סייעו לו בתפקידו הבאים? איזו תכונה הכי חשובה בעיניכם שתהיה לאישיות הנמצאת בתפקיד ציבורי וממלכתי?	אפשר לבחור מהנושאים שונים למעגל השל"ח בהתאם לאופי הקבוצה.	30 דק'	נאום של זלמן שז"ר לרגל חג הקורבן- נספח 6

נספח 1 חצר כנרת

הפעלה מס' 1

לאחר הסיור בחצר, השלימו את המשפטים:

חוות כנרת (או חצר כנרת) היא חווה _____ שהקים המשרד הארצישראלי של _____ ב-
1908 ליד ימת _____ על פי הצעת מנהלו, ארתור רופין, במטרה להכשיר עולים יהודים לעבודה
חקלאית, לשם התיישבות קבע. החווה הייתה בית הגידול למפעלי העלייה _____: בה החלו
הניסיונות להקמת הקבוצה, הקיבוץ והמושב; ממנה יצאו מתיישיבי דגניה, קבוצת כנרת, נהלל,
עין חרוד ועוד; היא הייתה למוקד התארגנות של פועלי הארץ ובה הונחו יסודות לארגונים אשר
עצבו את פניה של המדינה:
_____ ; _____ ; _____ ; _____

(מחסן מילים: השנייה, כנרת, סולל בונה, חקלאית, תנובה, ההסתדרות הציונית, ההסתדרות, המשביר)

הפעלה מס' 2: פרטים נוספים על זלמן שז"ר

השלימו את הפרטים החסרים:

שם מלא:

שנת לידה:

ארץ לידה:

שנת עלייה:

שנת פטירה:

גיל פטירה:

(מחסן מילים: 1924, 85, 1889, זלמן שז"ר, בלארוס, 1974)

נספח 2

שיטוט עצמי בבית העלמין:

בשיטוט בבית העלמין, האם נתקלתם בסיבות פטירה שאינן מוות טבעי?	הסתובבו בין המצבות ונסו לזהות שמות אותם מכירים מההיסטוריה הארץ ישראלית

תשובות למורה :

בשיטוט בבית העלמין, האם נתקלתם בסיבות פטירה שאינן מוות טבעי?	הסתובבו בין המצבות ונסו לזהות שמות אותם אתם מכירים מההיסטוריה הארץ ישראלית
נהרג מבעיטת פרדה טבע בכנרת מתו בלהבות	נעמי שמר - פזמונאית ברל כצנלסון - ממנהיגי תנועת העבודה, עיתונאי, עורך ומקים מוסדות הסתדרות. דב בורוכוב - הוגה דעות, סופר ועיתונאי. מראשי "פועלי ציון". משה הס - ממבשרי הציונות ואבי הסוציאליזם הציוני. אברהם הרצפלד - ממייסדי מפלגת אחדות העבודה ובין יוסדי ההסתדרות הכללית. נחמן סירקין - הוגה דעות ומאבות הציונות הסוציאליסטית. אלישבע - הכינוי שנטלה לעצמה המשוררת ז'ירקובה. בן ציון ישראלי - חלוץ קבוצת כנרת, מחדש ענף התמר בארץ ישראל. שמואל יבניאלי - איש העלייה השנייה, ממנהיגי תנועת הפועלים בארץ ישראל, ממייסדי מפלגות אחדות העבודה ומפא"י. בשנת 1911 הגיע לתימן על מנת לסייע לבני הקהילה התימנית לעלות לארץ.

נספח 3

מאמר "אורה הזרוע" שכתב זלמן שז"ר בעיתון 'דבר', תל אביב, כ"ט בניסן תש"ו, 30

באפריל, 1946, במלאת 15 שנה לפטירתה של רחל המשוררת :

"ליל ירח אחד ואורו זרוע... עתה מלאו חמש עשרה שנה מאז הלילה בו טלפנו לי מבית החולים 'הדסה' בתל אביב כי רחל נרדמה לעד. אילו לא ידעתי היטב היטב כל חמש עשרה השנה האלה כי רחל באמת איננה אתנו, הייתי כה בטוח כי הלילה ביקרה אותי בבית החולים 'הדסה' אשר בירושלים, ישבה כאן ליד מיטתי בכיסא הנוע אשר ממולי, וידי שקטה בידיה. עתה אני מוכרח לשכנע את עצמי כי רק דמיוני הוא שתעתע לי את פגישתנו האחרונה והנכספת הזאת. אולם את פגישתנו הראשונה שומר זיכרוני בצלילות מאירה ואת פרטיה אשא בלבבי כל עוד רוחי בי. כמה הופתעתי בהיודע לי – כעבור שנים רבות – כי גם בלבה היו שמורים באור יקרות פרטי פגישתנו המופלאה והקצרה ההיא; ואני בשעת המעשה הן הייתי כה ודאי כי כל תשומת לבה הסוער הייתה נתונה בשבת ההיא ללא כל שיור לחבריה אשר סביבי עד אשר לא הספיקה כלל להיפנות גם אליי, החדש והצעיר שהופיע רק אתמול ונעלם למחרתו. היה ברור לי אז כי היא כמעט שלא נתנה את דעתה עליי. והרגשתי זאת הן הכאיבה לי אז מאוד, אם כי לא בגללה עליתי אז לכנרת ולא ידעתי

עליה כלום... והנה נפתח השער, ומהחצר יצאה בסך עדת אווזים לבנים רועשת וגועשת ומתפלשת על פני כל הגבעה, מאחורי העדר רועה תימורה, צחורת שמלה וכחולת עין, קלה כאיילת ויפה ככינרת. בידה ענף עץ תמרים, ובשרביט הזה, ובקולה הצעיר והרם, ובכל גמישות גווה המרחף, היא משתלטת ברוך ובאון על כל ההמולה המתפרצת. ובעברית רוננת היא מוציאה עם שחר את עדר האווזים מחצר חוות כינרת אל המרעה. עצור נשימה הסתתרת מאחורי הגדר, עד אשר עברה כל האורחה הצחורה הזאת על פניי. זאת הרועה הייתה המשוררת רחל."

מידע נוסף על הקשר של זלמן שז"ר - [רחל המשוררת וזלמן שז"ר מתוך בלוג ארכיון המדינה](#)
מאמר בנושא: "מה הסתתר בגן הנעול של רחל ולמה לא היה שביל אליו לא דרך?"

נספח 4

שיר עברי מאת רחל המשוררת אשר נכתב בתל אביב הקטנה באדר תרפ"ח, 1928, ושהתפרסם בספר שיריה השני של רחל, "מנגד" (1930). השיר עוסק ביחסים ובתקשורת חזותית ומילולית בין בני אדם. רחל הקדישה את השיר "לזר" – על פי הפרשנות המקובלת, לזלמן שז"ר :

גן נעול

מי אַתָּה? מדוע גַּד מוֹשָׁטוֹת

לא פּוֹגְשֵׁת גַּד אַחוֹת?

וְעֵינַיִם אַךְ תִּמְתַּנֶּה רָגַע

וְהֵנָּה שְׁפָלוּ כָּבֶר נְבוֹכוֹת.

גן נעול. לא שביל אליו, לא דרך.

גן נעול – אדם.

האַלֶּךְ לִי? אוֹ אַכָּה בְּסָלַע

עד זֹב דָּם?

מאמר בנושא: "מה הסתתר בגן הנעול של רחל ולמה לא היה שביל אליו לא דרך?"

שיר שכתב זלמן שזר לרחל המשוררת בשכבו בבית החולים בלינסון בכ"ח בחשוון תשי"י, 20
בנובמבר 1949

למה אמרת כי ספרת / רק חייך / ורק סודותיך הסתרת שם / ודי. הנה בקרני היום / רך שיריך /
והנה; שמרת שם, שזרת שם / חיי

נספח 5

זלמן שז"ר כיהן כנשיא השלישי של מדינת ישראל בשנים 1963-1973. שז"ר נולד בשנת 1889 בעיר מיר שבבלארוס בשם שניאור זלמן רובשוב.

בצעירותו היה פעיל במפלגת "פועלי ציון" ובהמשך במפלגת "אחדות העבודה". למד באקדמיה ללימודי יהדות בסנט פטרבורג ואחר כך נסע ללמוד היסטוריה ופילוסופיה בגרמניה, שם עסק גם בעריכת ביטאונים ובעבודה ארגונית ציונית בשנת 1905, הצטרף לתנועת פועלי ציון והיה פעיל בארגון קבוצות יהודיות להגנה עצמית ברוסיה הלבנה ובאוקראינה. בשנת 1911 ביקר לראשונה בארץ ישראל ושהה בה חודשים מספר. בעת שהותו בארץ ישראל, הכיר בחוות כנרת את רחל המשוררת ויצר עימה קשר רומנטי. רחל אף הקדישה לו כמה משיריה, כמו "גן נעול". שיר זה, שהולחן בשנות השבעים של המאה ה-20, מבטא את כאבה של רחל נוכח חוסר נכונותו של שז"ר לעזור לה. את השיר הקדישה רחל "לזר", כינוי שהוא אנגרמה לראשי תיבות שמו הפרטי ושם משפחתו הקודם של זר (זלמן רובשוב). בהקדשה זו היא מבטאת את התנהגותו אליה כזר, אך אינה מגלה את זהותו.

בקונגרס הציוני ה-13, שהתקיים בשנת 1923, נבחר שז"ר לוועד הפועל הציוני. שנה לאחר מכן, ב-1924, עלה לארץ ישראל ומאז תרם ממרצו לתנועת העבודה ולהסתדרות הציונית. היה חבר בוועד הפועל של ההסתדרות הכללית, נמנה על צוות העורכים של "עיתון דבר" והיה מהחותמים על מגילת העצמאות של מדינת ישראל.

עם קום המדינה, נבחר שז"ר לכנסת הראשונה וכיהן כשר החינוך והתרבות. בתפקידו זה, יזם את חוק לימוד חובה. כיהן כחבר כנסת גם בכנסת השנייה והשלישית. לאחר שהתפטר מהממשלה, הצטרף להנהלת הסוכנות היהודית וכיהן בה בתפקידים שונים. לאחר מותו של יצחק בן-צבי, בשנת 1963, נבחר שז"ר לנשיאה השלישי של מדינת ישראל וב-1968 נבחר לתקופת כהונה שנייה.

שז"ר היה הנשיא הראשון שערך ביקורים ממלכתיים בחו"ל. בשנת 1964, קיבל את פניו של האפיפיור יוחנן פאולוס השישי בביקורו בארץ. עסק במשך חייו במחקר, בעריכה ובכתיבה ובפעילות ציבורית ענפה. שז"ר היה הנשיא הראשון של המדינה שהתגורר במשכן הנשיא הנוכחי. זלמן שז"ר נפטר בחמישה באוקטובר 1974 ונקבר בחלקת גדולי האומה שבהר הרצל בירושלים. לזכרו הוקם מרכז שז"ר לחקר תולדות היהדות. דיוקנו מופיע בשטר של 200 שקלים חדשים.

מתוך ששמעתם על חייו של זלמן שז"ר השלימו את החסר:

1. מתי כיהן הנשיא שז"ר? _____
2. מה הייתה השכלתו? למד _____
3. מה היה שם אשתו? _____
4. תפקידים שמילא לפני עלייתו ארצה: הצטרף למפלגת _____ נבחר ל _____
5. _____ תפקידים שמילא אחרי עלייתו ארצה: היה פעיל בתנועת נמנה עם צוות העורכים של עיתון _____, _____ וב _____ של מדינת ישראל והיה בהנהלת _____ והיה ממחברי _____ וה _____ ה. חברות בכנסת: 6. _____
7. חברות בממשלה: כיהן כשר _____
8. לחקר תולדות היהדות _____ מוסד הנקרא על שמו: 8
9. בכמה קדנציות כיהן כנשיא? _____

(מחסן מילים: יהדות, פילוסופיה, פועלי ציון, לוועד הפועל הציוני, דבר, מרכז שז"ר, שנייה, רחל כצלסון, 1963, 1973, העבודה, היסטוריה, ראשונה, מגילת העצמאות, הסתדרות ציונית, 2, הסוכנות היהודית, החינוך, השלישית).

הסתכלו בשטר בו נטבע דיוקנו של זלמן שז"ר, וגלו רמזים לפעילותו הציבורית.

(תשובה למורה): בחלקו הקדמי של השטר מוטבע דיוקנו של שז"ר על רקע תמונת כיתת לימוד בבית ספר יסודי. הטקסט לקוח מדברי שז"ר בכנסת ב-13.7.49 לאחר קבלת חוק חינוך חובה אותו יזם, בימים בהם כיהן שז"ר כשר החינוך הראשון של מדינת ישראל.

גג השטר מופיעה סמטה אופיינית בעיר צפת שהייתה מרכז רוחני של המקובלים. הטקסט לקוח מתוך "צופין צפת" שחיבר שז"ר. כמו גם שמות של 15 מספריו ומאמריו של שז"ר.

נספח 6

בקבלת פנים לראשי העדה הדרוזית לרגל חג הקורבן (עיד אל אדחא) בירושלים בו' בשבט תשל"ג,
עשרה בינואר 1973

ידידים נעלים, לעונג רב הוא לי לארח אתכם גם הפעם בביתי בירושלים בירת ישראל הנצחית ולהביע לכם מקרב לב את איחוליי הטובים לרגל חג הקורבן המבורך. נאה היא המסורת שנתברכנו בה להפגיש כיום חג זה את ראשי העדות ולברך את כולכם פנים אל פנים. אני מאחל לכם, ובאמצעותכם לבני משפחותיכם ולכל בני העדה, שתשרה הברכה בכם במעשי ידיכם וכי בקרוב מאוד יבוא השלום לשכון בארצנו לעולם ועד. אמן. עם היכנס מדינתנו למחצית היובל לקיומה יכולים אנו לציין בשמחה ובגאווה את ההישגים שהושגו במישורים השונים של החיים, אף כי אין לנו כל ספק כי עוד רבה הדרך לפנינו ואין לנו לנוח על זרי הדפנה. בסיפוק מיוחד אני מציין כי העדה הדרוזית, על אף מספרה הקטן, רבה ידה במלאכת בניין הארץ ובעמידה על ביטחונה. זכינו כולנו לכך שהנכם היום שותפים נאמנים בביצורה ובהתפתחותה של המדינה בכל שטחי החיים שלה. גם בחייה הפנימיים זכתה העדה הדרוזית להישגים ניכרים: לאחר ההכרה בעדה הדרוזית כעדה דתית עצמאית ב-1957 ולאחר כינון בית הדין הדרוזי בחיפה, אנו יכולים לברך היום על צעד נוסף — על פתיחת בית דין דרוזי בגולן שהוקם לא מכבר. אני משתמש בהזדמנות חגיגית זו כדי לברך בברכה מיוחדת את תושבי האזור הזה ולאחל לכולם השתלבות מהירה ומלאה עם שאר בני העדה. חופש הדת במדינתנו מהווה יסוד מוסד שיש לשקוד על קיומו וביצורו. לשמחתנו לאחרונה נעשו פעולות מסוימות לחיזוק יסוד זה בקרב בני העדה, גם על ידי תמיכה רוחנית שיטתית וגם על ידי תמיכה חומרית מרובה. הריני יכול לציין בסיפוק את העובדה כי הודות לעבודתם המסורה של הקאדים, היה בית הדין הדרוזי למוסד מרכזי בקרב בני כל העדה. בהזדמנות זו אני מכיר תודה לכל הנציגים שפעלו למען קידומה והתפתחותה של העדה. וברכה מיוחדת בפי לשייח' אמין טריף ראש העדה, שמדי פגישתי אתו אני מתמלא מחדש הערכה והערצה לאישיותו ולכישורו להנהיג את בני עדתו. אני מאחל לו אריכות ימים ומקווה כי על ידו ובאמצעותו יגיעו בני העדה ברמת הגולן לאותם ההישגים שעליהם גאים כל אזרחינו הדרוזים. כן יעמדו נא על הברכה כל העושים במלאכה ובמיוחד — חברי הראשות הרוחנית, הקאדים, ראשי המועצות המקומיות וכל בני העדה המשרתים בזרועות הביטחון השונות. אני מודה לכם על היענותכם להזמנתי ומאחל לכולנו כי נזכה להיפגש בנסיבות דומות עוד שנים רבות, ארוכות וטובות. שנה טובה ומבורכת לכם ולכולנו.